

مقدمه ناشر

دوست خوبم، سلام

«مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن که در شریعت ما غیر این گناهی نیست»
حافظ

فکر می‌کنم از همان زمانی که انسان‌ها شروع کردند به حرف‌زدن و بیان عقاید و اندیشه‌هایشان، این بحث و جدل پیش آمد که چه راهی درست است و چه راهی نادرست، چه فکری صواب است و چه اندیشه‌ای خطا، چه کاری بر طریق نجات است و چه عملی بر روش هلاک و

آنچه سبب می‌شود آدم‌ها بهتر و درست‌تر فکر کنند ترکیب موزونی از منطق و ایمان است، منطق به آن سبب که همواره سنجه‌ای است برای ارزیابی درستی و نادرستی چیزها و ایمان به آن سبب که روشنایی راه تاریک و پرحادثه پیش رویمان باشد.

مؤلف خوبمان، آقای محمد کشوری هم‌چنان سال‌های پیش، در زمانی اندک و با دقتی بسیار، کتاب ماجراهای دین و زندگی را طوری نوشته که شما را از خواندن کتاب درسی و یا هر کتاب یا جزوه دیگری بی‌نیاز کند.

هر چه برای موفقیت در امتحان‌های کتبی، تشریحی، نهایی و ... لازم دارید در این کتاب، یک‌جا جمع شده است. شاید بگویید چرا این قدر از کتابشان تعریف می‌کنند؟! راست می‌گویید ولی اگر تعریف می‌کنیم به این خاطر است که از کیفیت و کارکردش مطمئن هستیم. با این همه، چون خواننده و استفاده‌کننده این کتاب شماست حتماً نظراتان در مورد تک‌تک درس‌ها و صفحه‌های کتاب، این که چه کم دارد و چه‌ها را زیاد و این که چگونه می‌تواند بهتر و دوست‌داشتنی‌تر شود، برایمان بسیار ارزشمند و کمک‌کننده است. برایمان بنویسید. منتظریم

خوب و خوش باشید

مقدمه مؤلف

معمولاً در تقسیم‌بندی مطالب دین به سه قسمت اعتقادات، احکام و اخلاق اشاره می‌شود. اگر این سه قسمت را نسبت به هم بسنجیم، حتماً بخش اعتقادات یعنی چیزهایی که انسان باید قبول داشته باشد سنگین‌تر و مهم‌تر از دو بخش دیگر است. دلیلش هم فکر می‌کنم خیلی واضح است. تا انسان چیزی را قبول نکند به آن عمل نمی‌کند. از این مقدمه مختصر می‌شود فهمید که اگر بعضی آدم‌ها به چیزهایی عمل نمی‌کنند علتش چیست؟ شاید بیشتر به این علت باشد که خوب آن را قبول نکرده‌اند یا در بعضی از چیزهایش تردید دارند. برای همین بهترین توصیه در این درس این است که خوب روی مفاهیم اعتقادی خودتان فکر کنید و برای فهمیدن و قبول کردنش وقت صرف کنید. حتماً ارزش دارد آدم برای چیزی که می‌خواهد به آن اعتقاد پیدا کند وقت بگذارد و خوب فکر کند تا به نتیجه درست برسد. اگر آدم برای این کار تلاش کافی کند هر نتیجه‌ای بگیرد به آن عمل می‌کند. کتاب ماجرای دین و زندگی دوازدهم قرار است شما را برای آزمون‌های طول سال تحصیلی و امتحان‌های نهایی پایان سال آماده کند. کتاب ماجرا به صورت کتاب‌نامه تألیف شده یعنی هر صفحه از این کتاب شامل یک صفحه از کتاب درسی به همراه یک درس‌نامه تکمیلی و جمع‌وجور در کنارش می‌باشد. هر نکته مهمی که نیاز داشته باشید روی متن کتاب هایلایت و نوشته شده و در پایین هر صفحه هم سؤالات تألیفی و نهایی مربوط به آن صفحه قرار داده شده است، پس با داشتن این کتاب دیگر نیازی نیست به کتاب درسی مراجعه کنید. در انتها ۲ آزمون برای نیم‌سال اول و ۴ آزمون نیم‌سال دوم نهایی (خرداد ۱۴۰۱، خرداد و شهریور و دی ۱۴۰۰) هم قرار گرفته تا هر چه بیشتر با ساختار سؤالات نهایی آشنا شوید. امیدوارم این کتاب در طول سال تحصیلی به شما کمک کند تا نتایج خوبی بگیرید.

برای آماده‌شدن کتاب لازم است از دوستانی تشکر کنم؛

اول از تمامی کارکنان واحد تألیف خیلی‌سبز که مثل همیشه صبر و تحمل زیادی برای آماده‌شدن کتاب نشان دادند و دوم خانم زهرا جالینوس که زحمت بسیار پیگیری و کارهای اجرایی و فنی این کتاب به طور بی‌وقفه بر دوش ایشان بود.

فهرست

صفحهٔ پاسخ‌نامه	صفحهٔ درس‌نامه	
۱۴	۷	درس اول: هستی‌بخش
۲۲	۱۵	درس دوم: یگانه‌ی همتا
۳۱	۲۳	درس سوم: توحید و سبک‌زندگی
۳۸	۳۲	درس چهارم: فقط برای تو
۴۷	۳۹	درس پنجم: قدرت پرواز
۵۷	۴۸	درس ششم: سنت‌های خداوند در زندگی
۶۶	۵۸	درس هفتم: بازگشت
۷۷	۶۷	درس هشتم: زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام الهی
۸۶	۷۸	درس نهم: پایه‌های استوار
۹۷	۸۷	درس دهم: تمدن جدید و مسئولیت‌ما
	۹۸	خلاصهٔ درس‌ها
۱۱۷	۱۱۶	نمونهٔ امتحان نیم‌سال اول: امتحان شمارهٔ (۱)
۱۱۹	۱۱۸	نمونهٔ امتحان نیم‌سال اول: امتحان شمارهٔ (۲)
۱۲۲	۱۲۰	نمونهٔ امتحان نیم‌سال دوم: نهایی خرداد ۱۴۰۱
۱۲۵	۱۲۳	نمونهٔ امتحان نیم‌سال دوم: نهایی خرداد ۱۴۰۰
۱۲۸	۱۲۶	نمونهٔ امتحان نیم‌سال دوم: نهایی شهریور ۱۴۰۰
۱۳۱	۱۲۹	نمونهٔ امتحان نیم‌سال دوم: نهایی دی ۱۴۰۰

بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگ فقط برای خداست که پروردگار جهانیان است. عبادت خالصانه

در درس گذشته با سبک زندگی توحیدی و نیز آثار سوء شرک در زندگی آشنا شدیم. اکنون شایسته است بدانیم چگونه می‌توان به سوی پرستش خالصانه این خدای بی‌همتا گام نهاد و یک زندگی توحیدی را تجربه نمود و آن‌گونه که خداوند می‌پسندد، زندگی کرد.

تذکر در قرآن

خدای بی‌نیاز که جز کمال و سعادت بندگان را نمی‌خواهد، در کلامی به پیامبر می‌فرماید:

قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَتَنِينَ وَ تُرَادَى... (به بندگانم) بگو شما را فقط یک موعظه می‌کنم، [و آن] اینکه به صورت گروهی و فردی برای خدا قیام کنید...

در آیاتی دیگر می‌فرماید:

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۖ وَ أَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

ای فرزندان آدم، آیا از شما پیمان نگرفته بودم که شیطان را نپرستید که او دشمن آشکار شماست؟ ۵ و اینکه مرا پرستید [که] این راه مستقیم است؟ قیام گروهی، یعنی قیام جامعه، مثل برقراری توفیق با تفکر در این آیات توضیح دهید که:

۱- مقصود از قیام گروهی و قیام فردی چیست؟ برای هر کدام نمونه‌هایی ذکر کنید.

۲- آیا میان عبارت «أَنْ أَعْبُدُونِي» و «أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ» رابطه‌ای می‌بینید؟ توضیح دهید.

بله، عبادت خداوند همان قیام برای خداوند است.

قبلاً آموختیم که هدف خلقت انسان تقرب به خداست و این تقرب بدون تلاش خود انسان به دست نمی‌آید. انسان، همواره بر سر دوراهی بندگی خداوند و بندگی هوای نفس و شیطان قرار دارد و زندگی، صحنه انتخاب یکی از این دو راه است. آن کس که راه توحید را برمی‌گزیند و در پی آن اندیشه و دل و عمل خویش را برای رضای حضرت دوست قرار می‌دهد، خطراتی را او تهدید می‌کند و احتمال انحراف از توحید برای او هست. در روایتی از پیامبر اکرم ﷺ آمده است که راهیابی شرک به دل انسان از راه رفتن مورچه‌ای سیاه در شب تاریک بر تخته سنگی سیاه پنهان‌تر است. انحراف از توفیق پس باید بینیم چگونه از حریم دل پاسبانی کنیم تا آفت شرک به آن راه نیابد و عمل ما خالص برای خداوند انجام شود.

پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب تا در این برده جز اندیشه او نگذارم ۴۲ و ۴۳

انحراف از توحید

هدف خلقت ————— تقرب به خدا ————— تقرب با تلاش به دست می‌آید.

بندگی خداوند

انسان بر سر دوراهی

بندگی هوای نفس و شیطان

بندگی خداوند خطراتی دارد ————— مانند انحراف از توحید انسان باید تلاش کند با پاسبانی از حریم دل، آفت شرک به دل و عمل انسان راه پیدا کند.

شعر حافظ (پاسبان حرم دل شده‌ام ...)

موضوع شعر: شیوه اخلاص

پیام شعر: با پاسبانی از حریم دل می‌توان آن را از شرک دور نگاه داشت.

حدیث پیامبر ﷺ (راهیابی شرک به دل انسان ...)

موضوع آیه: احتمال انحراف

پیام آیه: احتمال انحراف برای انسان موحد زیاد است.

سؤال‌های امتحانی

- ۱- باید از حریم دل پاسبانی کنیم تا آفت شرک به آن راه نیابد و عمل ما برای خدا خالص انجام شود. (درست / نادرست)
- ۲- آیه شریفه ﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ...﴾ بیانگر کدام موضوع مربوط به توحید است؟
- ۳- هدف خلقت انسان می‌باشد.
- ۴- آیه شریفه «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگ فقط برای خداست» بیانگر چه موضوعی است؟
- ۵- با توجه به آیه ﴿وَ أَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ راه سعادت چیست؟
- ۶- این حدیث پیامبر ﷺ که فرمود «راهیابی شرک به دل انسان از راه رفتن مورچه‌ای سیاه در شب تاریک بر تخته‌سنگی سیاه پنهان‌تر است» به چه موضوعی اشاره دارد؟

(نهایی فرار ۹۹)

اخلاص در بندگی

معنی لغت اخلاص: خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن
معنی اصطلاح اخلاص: شخص عملش را فقط برای رضای خدا و همان گونه که او دستور داده است انجام دهد.

«اخلاص شرط قبولی تمام اعمال است.»

نکته: اخلاص مراتبی دارد هر چه قدر عمل با اخلاص بیشتری باشد، ارزش بیشتری دارد.

حدیث پیامبر ﷺ (مؤمنان با توجه به مراتب اخلاصشان بر یکدیگر برتری پیدا می کنند.)

موضوع حدیث: ارزش اخلاص

پیام حدیث: هر چه قدر مرتبه اخلاص بالاتر باشد، عمل ارزش بیشتری دارد.

عمل دو جزء دارد:
۱ نیت: هدف یا قصد که روح عمل است.
۲ شکل: ظاهر عمل که کالبد و بدن عمل است.

نکته: عمل بدون نیت، کالبد بدون جان است.

حدیث پیامبر ﷺ (نیت المؤمن خیر من عمله)

موضوع حدیث: ارزش نیت

پیام حدیث: ارزش نیت از ارزش خود عمل بیشتر است.

حدیث پیامبر ﷺ (انما الاعمال بالنیات)

موضوع حدیث: جایگاه نیت

پیام حدیث: پذیرفته شدن عمل در گرو نیت آن است.

حدیث امام علی علیه السلام (فاعل الخیر خیر من عمله ...)

موضوع حدیث: جایگاه نیت

پیام حدیث: نیت باعث می شود شخص از عملش مهم تر باشد.

معنی لغت: اخلاص به معنی خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن است. این کلمه در کاربرد دینی بدین معناست که شخص عملش را فقط برای رضای خداوند و همان گونه که او دستور داده است، انجام دهد. در اسلام، اخلاص شرط قبولی تمامی اعمالی است که فرد به درگاه خداوند عرضه می دارد. اخلاص مانند دوست داشتن، سخاوت و شجاعت درجات و مراتبی دارد. همان گونه که در ارزش گذاری طلا، عیار یا درصد خلوص آن اهمیت دارد، اعمال انسان نیز هرچه با اخلاص بالاتری همراه باشد، ارزش بیشتری دارد. مهم این است که انسان تلاش کند تا عمل خود را روز به روز برای خداوند خالص تر گرداند. بر همین اساس پیامبر اکرم ﷺ می فرماید:

«مؤمنان، با توجه به مراتب اخلاصشان، بر یکدیگر برتری پیدا می کنند.»^۱

توجه کنیم که هر عملی از دو جزء تشکیل شده است: اول: نیت که به آن هدف یا قصد نیز می گوئیم. **روح عمل**

دوم: شکل و ظاهر عمل. **بدن و کالبد عمل**

قصد و نیت به منزله روح عمل است و شکل عمل نیز در حکم بدن و کالبد آن روح می باشد. بنابراین، عمل بدون نیت، کالبد بی جانی بیش نیست. به همین جهت رسول خدا ﷺ می فرماید:

نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ^۲ نیت مؤمن از عمل او برتر است.

و نیز به خاطر همین جایگاه مهم و ارزشمند نیت است که ایشان فرمود:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ^۳ همانا اعمال انسان وابسته به نیت های اوست.

تفکر در حدیث

امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرماید:

فَاعِلُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنْهُ؛ وَ فَاعِلُ الشَّرِّ شَرٌّ مِنْهُ.^۴

انجام دهنده کار نیک، از آن کار بهتر است و انجام دهنده کار شر، از آن شر بدتر است.

در این سخن حکیمانه تفکر کنید و رابطه آن را با اخلاص توضیح دهید.

داشتن نیت طاهر و قوی از انجام کار خوب مهم تر است و داشتن نیت نادرست از انجام گناه بدتر است.

پس انسان با نیت خوب ارزشمندتر از عملش است و انسان با نیت نادرست، شر تر از عملش است.

۱- «بالاخلاص تتفاضل مراتب المؤمنين» میزان الحکمه، محمدی ری شهری، ج ۱، ص ۷۵۴.

۲- اصول کافی، کلینی، ج ۲، ص ۸۴.

۳- بحار الانوار، مجلسی، ج ۶۷، ص ۲۱۱.

۴- نهج البلاغه، حکمت ۳۲.

سؤال های امتحانی

۷- نیت عمل در حکم آن و شکل عمل در حکم آن می باشد.

۸- مراتب داشتن اخلاص چه اثری دارد؟

۹- این حدیث پیامبر ﷺ که فرمود: «مؤمنان با توجه به مراتب اخلاصشان، بر یکدیگر برتری پیدا می کنند» بیانگر چیست؟

۱۰- حدیث «نیت المؤمن خیر من عمله» به کدام مورد اشاره دارد؟

(۱) ارزش نیت (۲) جان عمل

۱۱- مطابق حدیث «فاعل الخیر خیر من عمله...»، چرا انجام دهنده کار خیر از آن کار بهتر است؟

در انجام عمل باید دو حُسن موجود باشد:

۱ حُسن فاعلی: انسان مؤمن باید بکوشد نیت خود را خالص کند و عمل را به خاطر خدا انجام دهد.

۲ حُسن فعلی: انسان مؤمن باید تلاش کند عمل را به همان صورت که خدا دستور داده است، انجام دهد؛ یعنی عمل از جهت کمیت، کیفیت، زمان و مکان و شیوه، همان طوری انجام شود که خداوند خواسته است.
در حُسن فعلی، کار باید مطابق فرمان الهی باشد.

● اگر کاری حُسن فعلی داشته باشد، اما حُسن فاعلی نداشته باشد، مصداق ریا خواهد بود؛ مانند کمک به افراد نیازمند در حضور دیگران برای جلب نظر آن‌ها.

● اگر انسان برای کار خیری نیت کند، اما نتواند آن را انجام دهد، ثواب نیت درست را خواهد داشت.

حُسن فاعلی

حُسن فعلی انسان مؤمن، علاوه بر اینکه می‌کوشد نیت خود را خالص کند و عمل را به خاطر خدا انجام دهد، تلاش می‌کند عمل را به همان صورت که خداوند دستور داده است، انجام دهد؛ یعنی عمل را از جهت کمیت، کیفیت، زمان، مکان و شیوه همان طوری انجام دهد که خداوند می‌خواهد؛ مثلاً اگر خداوند امر فرموده که نماز صبح در دو رکعت و با یک رکوع و دو سجده در هر رکعت و قبل از طلوع آفتاب انجام شود، انسان مؤمن نیز تلاش می‌کند نماز خود را به همین صورت انجام دهد تا صحیح و درست انجام داده باشد.

پس در هر عملی باید دو «حُسن» موجود باشد: حُسن فاعلی و حُسن فعلی. حُسن فاعلی بدین معناست که انجام‌دهنده کار، دارای نیت الهی باشد. حُسن فعلی نیز بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده است انجام شود. **بله، اگر نماز درست خوانده شود، ولی نیت آن قرب الهی نباشد، حُسن فعلی دارد ولی حُسن فاعلی ندارد.**

تطبیق

با توجه به تعریف بالا از حُسن فاعلی و حُسن فعلی، موارد زیر را بررسی کنید:

۱- آیا ممکن است عملی دارای حُسن فعلی باشد اما حُسن فاعلی نداشته باشد؟ و یا برعکس، حُسن فعلی نداشته باشد ولی دارای حُسن فاعلی باشد؟ مثال بزنید.

فیر، چون نیت آن برای

رفای الهی نیست.

۲- اگر فردی تنها برای لاغر شدن و یا سلامت جسم روزه بگیرد روزه‌اش درست است؟
۳- اگر کسی به نیت شرکت در نماز جماعت مسجد از منزل بیرون بیاید و به دلیل مانعی نتواند به مسجد برسد، آیا نزد خدا پاداش دارد؟ به چه دلیل؟ در این کار کدام یک از اقسام حُسن وجود دارد؟
بله، چون حُسن فاعلی دارد و نیت انجام کار نیک داشته است.

بررسی

با توجه به اینکه ریا در مقابل اخلاص قرار می‌گیرد، بررسی کنید که هر یک از موارد زیر مصداق ریا قرار می‌گیرد یا مصداق اخلاص؟

۱- حضور در نماز جماعت **افلاص**

۲- کمک به افراد نیازمند در حضور دیگران **ریا**

راه‌های تقویت اخلاص

برای تقویت اخلاص در وجود خود راه‌هایی وجود دارد که چند مورد از آن را در اینجا می‌آوریم:

۱- افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند: پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و ایمان

۴۵

سؤال‌های امتحانی

۱۲- نیت خالص در عمل انسان به کدام حُسن اشاره دارد؟

۱۳- حُسن فعلی بدین معناست که انجام‌دهنده کار دارای نیت الهی باشد. (درست / نادرست)

۱۴- حُسن فاعلی بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خدا فرمان داده است انجام شود. (درست / نادرست)

۱۵- هر عبادتی که از جهت کیفیت و کمیت مطابق دستور خداوند انجام گیرد، دارای کدام حُسن است؟

۱۶- تلاش برای انجام دادن کار به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده است، دارای کدام حُسن است؟

(۲) فاعلی

(۱) فاعلی

۱۷- اصطلاح زیر را تعریف کنید.

«حُسن فاعلی»

(نهایی فرداد ۱۴۰۰)

(نهایی شهرریور ۱۴۰۰)

(نهایی دی ۱۴۰۰)

(نهایی فرداد ۹۹ و شهرریور ۹۹)

(نهایی دی ۹۹)

(نهایی فرداد ۱۴۰۱)

راه‌های تقویت اخلاص

افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند

● میان ایمان به خدا و معرفت به او (شناخت) پیوند محکمی وجود دارد.

● ارتباط دقیقی میان ایمان به خدا و اخلاص برقرار است.

نتیجه: هر قدر معرفت ما به خداوند بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد.

نتیجه: خوب است ساعتی را صرف تفکر در آیه‌ها و نشانه‌های الهی کنیم.

شعر سعدی (آفرینش همه تنبیه خداوند دل است ...)

موضوع شعر: معرفت الهی

پیام شعر: افزایش معرفت به خداوند یکی از راه‌های افزایش اخلاص است.

نکته مهم: کسی که گرفتار غفلت شود، آیات الهی را در نمی‌یابد.

شعر شیخ محمود شبستری (مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان ...)

موضوع شعر: غفلت از شناخت خدا

پیام شعر: اگر کسی در آیات الهی تفکر نکند، معرفتی به خداوند پیدا نمی‌کند.

نکته: عمل براساس معرفت و آگاهی بسیار ارزشمندتر از عملی است که در آن معرفتی نیست یا با معرفت اندک صورت می‌گیرد.

مثال: نماز با معرفت بسیار ارزشمندتر از نمازی است که گوینده نمی‌داند چه می‌گوید و چه می‌کند.

نتیجه: گاهی انسان نادان به تصور کار خیر، مرتکب گناهان بزرگ می‌شود.

به او وجود دارد. همچنین ارتباط دقیقی میان ایمان به خدا و اخلاص برقرار است. بنابراین، هر قدر که معرفت ما به خداوند بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد. پس خوب است ساعتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم تا بیشتر دریابیم که:

آفرینش همه تنبیه خداوند دل است / دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود / هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار^۱
البته اگر کسی گرفتار غفلت شد و چشم اندیشه را به روی جهان بست، آیات الهی را نخواهد یافت و دل به مهر او نخواهد داد.
مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان / هر دو عالم پر ز نور و دیده نابینا، چه سود^۲

توجه به یک نکته مهم

عمل براساس معرفت و آگاهی بسیار ارزشمندتر و مقدس‌تر از عملی است که در آن معرفتی نیست و یا با معرفت اندکی صورت می‌گیرد. نمازی که با معرفت انجام بگیرد، نزد خداوند بسیار ارزشمندتر از نمازی است که به‌جا آورنده آن نمی‌داند چه می‌گوید و برای چه می‌گوید. حتی گاه پیش می‌آید که انسان‌های نادان به تصور اینکه کار خیر می‌کنند، مرتکب گناهان بزرگ می‌شوند. **فَسُنْ فَاعِلِيْ مَوْجُوْدٌ نِّیْسَت.**

۱- سعدی، موعظ، قصیده شماره ۲۵.
۲- گلشن راز، شیخ محمود شبستری.

سؤال‌های امتحانی

- ۱۸- برای تقویت اخلاص از راه‌های افزایش شناخت خدا، خوب است ساعتی را صرف در آیات الهی کنیم.
- ۱۹- هر قدر معرفت ما به خداوند بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد. (درست / نادرست)
- ۲۰- در چه صورت انسان با تصور انجام کار خیر دچار گناه بزرگ می‌شود؟
- ۲۱- مطابق شعر «مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان / هر دو عالم پر ز نور و دیده نابینا، چه سود» چرا انسان‌ها آیات الهی را در نمی‌یابند؟
- ۲۲- میان ایمان به خدا و شناخت خداوند پیوند محکمی برقرار است. (درست / نادرست)

راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او

- نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند
- و یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص
- غفلت از خداوند را کم می کند.
- محبت الهی را در قلب تقویت می سازد.
- انسان را از کمک های الهی بهره مند می سازد.

دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات

- گناه
- ریشه درخت اخلاص و بندگی را می سوزاند.
- اخلاص را به تدریج از بین می برد.

حدیث امام علی (ع)
(تمام اخلاص در دوری از گناهان جمع شده است.)
موضوع حدیث: رابطه گناه و اخلاص
پیام حدیث: گناه ریشه درخت اخلاص را می سوزاند.

- توجه به واجبات
- درخت اخلاص را آبیاری می کند و رشد می دهد.
- در میان اعمال واجب روزه تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد.

حدیث امام علی (ع)
(خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد ...)
موضوع حدیث: روزه و اخلاص
پیام حدیث: روزه، تأثیر مهمی در تقویت اخلاص دارد.

میوه های درخت اخلاص

دستیابی به درجاتی از حکمت

- حکمت
- به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست.
- هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می دهد.

- انسان حکیم به درجاتی از بصیرت می رسد
- می تواند در شرایط سخت، حق را از باطل تشخیص دهد.
- گرفتار باطل نشود.

(نهایی دی ۱۴۰۰)

(نهایی فرورد ۹۹)

(نهایی شهریور ۹۹)

(نهایی دی ۹۹)

۲۶- نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و طلب یاری از او برای تقویت اخلاص، غفلت از خداوند را کم می کند. (درست / نادرست)

۲- راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او: نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می کند، محبت او را در قلب تقویت می سازد و انسان را از کمک های الهی بهره مند می نماید.

۳- دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات: گناه، ریشه درخت اخلاص و بندگی را می سوزاند و آن را به تدریج از بین می برد، به همین جهت امیرالمؤمنین علی (ع) می فرماید:

«تمام اخلاص در دوری از گناهان جمع شده است.»^۱

از طرف دیگر، توجه به واجبات، درخت اخلاص را آبیاری می کند و رشد می دهد. در میان اعمال واجب، روزه تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد. امیرالمؤمنین علی (ع) می فرماید:

«خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.»^۲

میوه های درخت اخلاص

۱- دستیابی به درجاتی از حکمت: حکمت، به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می دهد و مانع لغزش ها و تباهی ها می شود. انسان حکیم، به درجاتی از بصیرت و روشن بینی می رسد که می تواند در شرایط سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود.^۳ خداوند در قرآن کریم، علاوه بر آنکه لقمان را به داشتن حکمت، توصیف کرده، سفارش های ارزنده و حکیمانه ای از ایشان نقل کرده است.^۴

پیامبر اکرم (ص) می فرماید:

«هرکس چهل روز کارهای خود را خالصانه برای خدا انجام دهد، چشمه های حکمت از قلبش بر زایش جاری خواهد شد.»^۵

۲- نفوذناپذیری در برابر وسوسه های شیطان: اگر انسان در اخلاص پیش رود، به مرحله ای می رسد که دیگر فریب وسوسه های شیطان را نمی خورد چراکه شیطان، خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد.^۶

۱- تمام الاخلاص نجف المصاعی: کتالفاوند، محمدبن علی کراجکی، ج ۱، ص ۲۷۹.

۲- نهج البلاغه، حکمت ۲۵۲.

۳- امیرالمؤمنین علی (ع): عند تحقّق الاخلاص تستشیر البصائر؛ به هنگام تحقّق اخلاص، چشم بصیرت انسان، روشنی می گیرد.

۴- غررالحکم، آمدی، حدیث ۶۲۱۱.

۵- سورة لقمان، آیه ۱۲.

۶- بحار الانوار، ج ۶۷، ص ۲۴۳.

۷- سورة حجر، آیه ۴۰ و سورة ص، آیه ۸۳.

● خداوند در قرآن، لقمان را به داشتن حکمت توصیف کرده است و سفارش های ارزنده از ایشان نقل کرده است.

حدیث پیامبر (ص) هر کسی چهل روز کارهای خود را ...
موضوع حدیث: دستیابی به درجاتی از حکمت میوه درخت اخلاص
پیام حدیث: دستیابی به درجاتی از حکمت از نتایج اخلاص است.

سؤال های امتحانی

۲۳- دو مورد از راه های تقویت اخلاص را بنویسید.

۲۴- دو مورد از میوه های درخت اخلاص را بنویسید.

۲۵- یکی از میوه های درخت اخلاص «دستیابی به درجاتی از حکمت است» آن را شرح دهید.

۲۶- نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و طلب یاری از او برای تقویت اخلاص، غفلت از خداوند را کم می کند. (درست / نادرست)

۲۷- در میان اعمال واجب تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد.

۲۸- تقویت محبت الهی در قلب انسان از ثمرات چیست؟

۲۹- علم استوار و دور از خطا را چه می نامند؟

برو این دام بر مرغی دگر نه که عنقا را بلند است آشیانه^۱

بررسی

یکی از اوصافی که خداوند در قرآن برای حضرت یوسف علیه السلام ذکر کرده، داشتن اخلاص و رسیدن به مقام مخلصین است.^۲

با بررسی آیات ۳۲ تا ۳۴ سوره یوسف بگویید شیطان چه دامی برای حضرت یوسف علیه السلام گسترده بود و او چگونه توانست از این دام نجات یابد؟

شیطان امروزه نیز، از همان نوع دامی که برای کشاندن حضرت یوسف علیه السلام به گناه و فساد گسترده بود، به صورت‌های گوناگون برای انسان‌ها پهن کرده است تا هوس زودگذر آنها را تحریک کند و به گناه بکشد و آنان را از بهشت جاویدان محروم سازد. فیلم‌ها، وبگاه‌ها، شبکه‌های ماهواره‌ای گمراه‌کننده، شبکه‌های مجازی ناسالم و گروه‌ها و دسته‌های منحرف اجتماعی از جمله این دام‌هاست که مقاومت در برابر آنها نیازمند روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های اوست. کسی که در چنین دام‌هایی گرفتار شود، هم زندگی پاک و با نشاط دنیا را از دست خواهد داد و هم حیات سرشار از شادکامی آخرت را.

۳- دریافت پاداش‌های وصف ناشدنی: بندگی خالصانه خداوند پاداش‌هایی دارد که چه بسا در ذهن ما نگنجد و از تصور و تخیل ما فراتر رود.

از جمله این پاداش‌های وصف‌ناشدنی، دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه کسی است که بنا به تعبیر امیرمؤمنان، «نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مؤمنان و معبود عالمیان است.»^۳ کافی است به زندگی زیبای رسول خدا صلی الله علیه و آله، امیرالمؤمنین علی علیه السلام، فاطمه زهرا علیها السلام و دیگر پیشوایان خود نظر بیفکنیم و ببینیم که چگونه از راه بندگی خالصانه خدا، این همه خوبی و زیبایی و آن مقام قرب و نزدیکی به محبوب را به دست آورده‌اند.

۱- غزلیات، حافظ، غزل شماره ۴۲۸.

۲- سوره یوسف، آیه ۲۴.

۳- دعای کبیر.

۲- نفوذ ناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان

انسان اگر در اخلاص پیش رود، به مرحله‌ای می‌رسد که فریب وسوسه‌های شیطان را نمی‌خورد.

نکته: شیطان اقرار کرده است که توانایی فریب‌دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد.

امروزه شیطان از همان دامی که برای کشاندن حضرت یوسف علیه السلام به گناه و فساد گسترده بود، به صورت‌های گوناگون برای انسان‌ها پهن کرده است تا:

● هوس‌های زودگذر را تحریک کند.

● انسان را به گناه بکشد.

● انسان را از بهشت جاویدان محروم سازد.

راه‌های شیطان

- فیلم‌ها و وبگاه‌ها
- شبکه‌های ماهواره‌ای گمراه‌کننده
- شبکه‌های مجازی ناسالم
- گروه‌ها و دسته‌های منحرف اجتماعی

کسی که در این دام گرفتار شود

- زندگی پاک و با نشاط دنیا را از دست می‌دهد.
- حیات سرشار از شادکامی آخرت را از دست می‌دهد.

۳- دریافت پاداش‌های وصف‌ناشدنی

بندگی خالصانه خداوند پاداش‌هایی دارد

- در ذهن نمی‌گنجد.
- از تصور و تخیل ما فراتر می‌رود.

از جمله پاداش‌های وصف‌ناشدنی

● دیدار محبوب حقیقی و تقرب به نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مؤمنان و معبود عالمیان

نمونه: زندگی زیبای رسول خدا صلی الله علیه و آله، امیر مؤمنان علیه السلام، فاطمه زهرا علیها السلام و دیگر پیشوایان به مقام قرب خداوند رسیده‌اند.

سؤال‌های امتحانی

- ۳۰- دامی که شیطان برای کشاندن حضرت یوسف علیه السلام به گناه و فساد گسترده بود، کدام است؟
- ۳۱- دیدار محبوب حقیقی و تقرب به خداوند، از جمله کدام میوه‌های درخت اخلاص است؟
- ۳۲- مقام قرب الهی برای پیشوایان دین چگونه میسر شده است؟
- ۳۳- گرفتاری در دام هوس‌ها تنها زندگی آخرت را نابود می‌کند. (درست / نادرست)
- ۳۴- مقاومت در برابر شبکه‌های مجازی ناسالم و گروه‌ها و دسته‌های منحرف چگونه امکان‌پذیر است؟

- ۱- درست
- ۲- اخلاص داشتن برای خداوند و قیام برای او
- ۳- تقرب به خداوند
- ۴- پرستش خالصانه خداوند و اخلاص در توحید
- ۵- پرستش خالصانه خداوند
- ۶- احتمال انحراف برای کسی که راه توحید را انتخاب کرده است، همواره وجود دارد.
- ۷- روح - کالبد (جسم)
- ۸- هر قدر اخلاص بالاتر باشد، عمل ارزشمندتر است.
- ۹- انسان باید تلاش کند عمل خود را روز به روز برای خداوند خالص‌تر کند.
- ۱۰- گزینه «۱»، ارزش نیت
- ۱۱- زیرا انجام‌دهنده کار خیر دارای نیت خیر است و به همین دلیل دارنده نیت خیر از خود عمل خیر ارزشمندتر است.
- ۱۲- حسن فاعلی
- ۱۳- نادرست، حسن فعلی مربوط به عمل است نه انجام دهنده.
- ۱۴- نادرست، حسن فاعلی مربوط به انجام‌دهنده است نه عمل.
- ۱۵- حسن فعلی
- ۱۶- گزینه «۲»، فعلی
- ۱۷- بدین معناست که انجام‌دهنده کار دارای نیت الهی باشد.
- ۱۸- تفکر
- ۱۹- درست
- ۲۰- در صورت عدم آگاهی و معرفت به انجام کار
- ۲۱- به دلیل غفلت و چشم‌پستن به روی جهان
- ۲۲- درست
- ۲۳- (۱) راز و نیاز با خداوند و کمک‌خواستن از او (۲) دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات
- ۲۴- (۱) دستیابی به درجاتی از حکمت (۲) نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان
- ۲۵- حکمت به معنی علم محکم و استوار و به دور از خطا است انسان حکیم به درجاتی از بصیرت می‌رسد که می‌تواند در شرایط سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص دهند و گرفتار باطل نشوند.
- ۲۶- درست
- ۲۷- روزه
- ۲۸- راز و نیاز با خداوند و کمک‌خواستن از او
- ۲۹- حکمت
- ۳۰- تحریک هوس‌های زودگذر انسان
- ۳۱- دریافت پاداش‌های وصف‌نشده
- ۳۲- از راه بندگی خالصانه خداوند
- ۳۳- نادرست؛ گرفتاری در دام هوس دنیا و آخرت را نابود می‌کند.
- ۳۴- با روی آوردن به خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های او

خلاصه درس ها

هستی بخش

پیامبر اکرم ﷺ فرمود:

«افضل العبادۃ ادمان التّفکر فی اللّٰه و فی قدرته»
برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.

پیام حدیث

اندیشه علاوه بر شکوفایی استعداد انسان، برترین عبادت نیز هست.

نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

- انسان براساس فطرت خود، خدا را درمی یابد و حضورش را درک می کند.
- استدلال نیازمندی جهان در پیدایش به خداوند:
- مقدمه اول: ما و موجودات جهان پدیده هایی هستیم که وجود و هستی مان از خودمان نیست.
- مقدمه دوم: هر پدیده ای که وجودش از خودش نیست، برای موجود شدن به پدیدآورنده ای نیازمند است که خودش پدیده نباشد.

شعر

ذات نیافته از هستی، بخش
خاک ابری که بود ز آب تهی
چون تواند که بود هستی بخش
ناید از وی صفت آبدهی

یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

نتیجه: ما و همه پدیده های جهان، در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این موجود برتر «خدا» نامیده می شود.

نیازمندی جهان به خدا در بقا

- رابطه جهان با خدا مثل رابطه بتا با مسجد نیست؛ چون:
- ۱) مسجد از مصالح ساختمانی تشکیل شده، اما مصالح را بتا به وجود نیاورده است.
- ۲) بتا فقط مواد را جابه جا می کند و می چیند.
- ۳) خداوند، خالق همه چیز است. یعنی وجود مصالح و خواص آن همه وابسته به خداست.
- رابطه جهان با خداوند مثل رابطه مولد برق و جریان برق است. هر زمان مولد متوقف شود، جریان برق نیز قطع می شود.
- موجودات از لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند و این نیازمندی همواره ادامه دارد.

تدبر در قرآن

آیه ۲۹، رحمان

هر آن چه در آسمان ها و زمین است پیوسته از او درخواست می کند
او همواره دست اندر کار امری است.

﴿یسأله من فی السّماوات و الارض
کلّ یومٍ هو فی شأنٍ﴾

پیام آیه

- ۱ موجودات چون پیوسته به خدا نیازمندند، پیوسته از او سؤال دارند و درخواست می کنند.
- ۲ خداوند هر لحظه در حال وجودبخشیدن و انجام خلقت و کاری است و این موضوع، لحظه ای قطع نمی شود.

آیه ۱۵، فاطر

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾
ای مردم شما به خداوند نیازمند هستید
و خدا است که [تنها] بی نیاز ستوده است.

پیام آیه

- ۱ انسان در همه چیز، حتی وجودش به خدا نیازمند است.
- ۲ خداوند چون غنی است، می تواند نیازهای همه موجودات را برطرف کند.

آگاهی، سرچشمه بندگی

هر چه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا بیشتر شود نیاز به او را بیشتر احساس و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می کند.

افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

پیامبر اکرم ﷺ فرمود:

«اللَّهُمَّ لَا تَكُنْ لِي نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»
خدایا مرا چشم به هم زدنی به خودم وامگذار.

پیام حدیث

اگر انسان نیازمندی اش به خدا را درک کند هیچ گاه از او جدا نمی شود.

نور هستی

قرآن، رابطه خداوند با جهان هستی را با کلمه «نور» بیان می کند.

آیه ۳۵، نور

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾
خداوند نور آسمان ها و زمین است.

- نور چیزی است که خودش پیداست و سبب پیداشدن چیزهای دیگر هم می شود.
- خداوند نور هستی است؛ یعنی تمام موجودات «وجود» خود را از او می گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می گذارند. پس هر موجودی در حد خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.

حضرت علی ﷺ فرمود:

«مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَمَعَهُ»
هیچ چیزی را ندیدم مگر این که خداوند را
قبل و بعد و با آن دیدم.

پیام حدیث

خداوند قبل از وجود شیء، همراه با وجودشدن آن و پس از نابودی آن شیء همواره هست.

- انسان اگر معرفتی عمیق و والا داشته باشد، با هر چیزی خدا را می بیند. این هدفی دسترس به خصوص برای جوانان و نوجوانان است که پاکي و صفای قلب دارند.

ناتوانی در شناخت ذات و چیستی خداوند

موضوعاتی که می خواهیم شناخت پیدا کنیم دو دسته اند:

- ۱ موضوعاتی که در محدوده شناخت ما قرار می گیرند، مانند گیاهان، حیوان ها، ستارگان و کیهانشان ها.
 - ۲ موضوعاتی که نامحدودند و ذهن ما گنجایش آن ها را ندارد، مانند حقیقت خداوند.
- ما نمی توانیم ذات خداوند را بشناسیم، ولی اسماء و صفات او را می توانیم بشناسیم.

پیامبر اکرم ﷺ فرمود:

«تفکروا فی کلّ شیءٍ
و لا تفکروا فی ذاتِ الله»

در هر چیز تفکر کنید
ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.

پیام حدیث

ممنوعیت تفکر در ذات خدا

یگانه‌بی‌همتا

● مهم‌ترین اعتقاد دینی «توحید و یکتاپرستی» است و در اسلام بدون اعتقاد به توحید هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد.

توحید و بر خی مراتب آن

توحید یعنی اعتقاد به خدای یگانه، یعنی خدا بی‌همتاست و شریکی ندارد. رسول خدا ﷺ از مشرکان خواست با گفتن ﴿لا اله الا الله﴾ دست از شرک و بت‌پرستی بردارند. پس ﴿لا اله الا الله﴾ یک شعار نبود، بلکه التزام به آن زندگی فرد را در رابطه با خدا، خویشستن، خانواده و اجتماع تغییر می‌داد.

مراتب توحید

۱) **توحید در خالقیت:** خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است و موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش همتایی ندارد.

آیه ۶۲، زمر

خدا آفریننده هر چیزی است.

﴿الله خالق کلّ شیء﴾

۲) **توحید در مالکیت:** چون خدا خالق و پدید آورنده جهان است پس تنها مالک آن است.

آیه ۱۲۹، آل عمران

آن چه در آسمان‌ها
و آن چه در زمین است از آن خداست.

﴿و لله ما فی السماواتِ
و ما فی الارض﴾

۳) **توحید در ولایت:** چون خداوند تنها مالک جهان است تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اذن و اجازه او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند. اجازه خداوند به معنی واگذاری ولایت نیست بلکه به معنی آن است که شخص در مسیر و مجرای ولایت الهی قرار گرفته است.

آیه ۲۶، کهف

آن‌ها هیچ ولی [سرپرستی] جز او ندارند
و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.

﴿... ما لهم من دونه من ولی
و لا یشرک فی حکمه احدا﴾

۴) **توحید در ربوبیت:** رب یعنی مالک و صاحب‌اختیاری که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست. خداوند تنها خالق، مالک و ولی جهان است؛ پس تنها رب هستی می‌باشد. خدا جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده، هدایت می‌کند و به پیش می‌برد. توحید در ربوبیت یعنی انسان و تدبیر انسان همه از آن خدا و تحت تدبیر خداست.

آیه ۱۶۴، انعام

بگو: آیا جز خدا پروردگاری را بطلبم
در حالی که او پروردگار همه چیز است؟

﴿قل اغیر الله ابغی رباً
و هو ربّ کلّ شیء﴾

نمونه امتحان نیم سال اول	رشته: ریاضی و تجربی	دین و زندگی ۳	خبر از
ردیف	امتحان شماره (۱)	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	kheilisabz.com نمره
الف	آیات، احادیث و ترجمه ۱- آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ چه موضوعی را در مورد رابطه موجودات و خداوند بیان می کند؟ ۲- حدیث شریف «افضل العبادۃ ادمان التفکر فی اللہ و فی قدرته» به چه موضوعی اشاره دارد؟ ۳- آیه ﴿كَلَّا نَمَدَّ هُوَاءً وَ هُوَاءً﴾ به کدام سنت الهی اشاره می کند؟ ۴- در حدیث شریف «لا تفکروا فی ذات اللہ»، پیامبر ﷺ می خواهد که در و خداوند تفکر نکنیم.		
ب	درست یا نادرست بودن گزاره های زیر را مشخص کنید. ۵- به نیت، قصد یا هدف نیز گفته می شود که مربوط به حسن فعلی است. ۶- بالاترین مرتبه اخلاص در بندگی، دیدار محبوب حقیقی است. ۷- اختیار یک حقیقت وجدانی است که توانایی انتخاب و گزینش ناشی از آن است. ۸- سنت امداد مربوط به چگونگی و فرایند رشد و تکامل انسان و عامل ظهور و بروز استعداد های اوست.		
پ	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. ۹- قدر به معنای اندازه و تقدیر به معنای است. ۱۰- بستر اصلی حرکت به سوی معرفت خدا، و قلب است. ۱۱- منظور از توحید در آن است که او تنها مبدأ جهان است و موجودات همه از او هستند. ۱۲- هر کسی که مالک چیزی است، حق و تغییر در آن را دارد که به این حق، ولایت و سرپرستی می گویند.		
ت	به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید. ۱۳- اگر بگوییم خداوند تنها پیش برنده جهان است، به کدام توحید اشاره کرده ایم؟ ۱۴- «خداوند نور هستی است» به چه معنایی می باشد؟ ۱۵- اولین قدم برای ورود به بندگی و اخلاص چیست؟ ۱۶- نشانه های اختیار در انسان چیست؟ (دو مورد) ۱۷- شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان ها چه تأثیری در زندگی آن ها دارد؟		
ث	اصطلاحات زیر را تعریف کنید. ۱۸- سنت املاء و استدراج: ۱۹- توحید در مالکیت: ۲۰- علل عرضی:		
ج	به سوالات زیر پاسخ تشریحی دهید. ۲۱- اگر کسی شفای بیمار را از اولیای خدا درخواست کند، در چه صورتی گرفتار شرک شده است؟ ۲۲- سنت سبقت رحمت بر غضب را تعریف کنید. ۲۳- راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او چگونه باعث اخلاص می شود؟ ۲۴- دو مورد از میوه های درخت اخلاص را بیان کنید. ۲۵- مقدمه اول استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را بنویسید. ۲۶- توحید عملی را توضیح دهید. ۲۷- موجودات جهان چگونه به «قضا» و «قدر» الهی مربوط می شوند؟		
	جمع نمرات		
	۲۰		

	دین و زندگی ۳	رشته: ریاضی و تجربی	نمونه امتحان نیم سال دوم
ردیف	امتحان شماره (۳)	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	نهایی خردادماه ۱۴۰۱
الف	آیات، احادیث و ترجمه ۱- آیه شریفه ﴿... قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾ بیانگر کدام یک از معیارهای تمدن اسلامی است؟ ۲- با توجه به عبارت قرآنی ﴿أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ...﴾ دو روش صحیح دعوت را بنویسید. ۳- با توجه به آیه شریفه ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ خداوند کسانی را که در راه او قدم بردارند، به طور خاص می کند. ۴- مراتب توحید یا شرک را در آیه شریفه ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...﴾ مشخص کنید. ۵- براساس حدیث شریف پیامبر ﷺ «مؤمنان با توجه به بر یکدیگر برتری پیدا می کنند».		
ب	درست یا نادرست بودن گزاره های زیر را مشخص کنید. ۶- دوره جوانی، دوره تثبیت خوی و خصلت هاست. ۷- میان سعادت انسان در دنیا و جهان آخرت و بایدها و نبایدهای دین (احکام)، ارتباط و هماهنگی برقرار است. ۸- توانایی بهره مندی بیشتر از طبیعت از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم است. ۹- عناصر اصلی برنامه پیامبر ﷺ در ارتقاء جایگاه خانواده، احیای منزلت زن و ارزش های اصیل او بود.	☒ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	
پ	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. ۱۰- تنها شیوه مطمئن و قابل اعتمادی که پیش روی هر انسان خردمند و عاقبت اندیش قرار دارد، است. ۱۱- اولین آیاتی که بر رسول خدا ﷺ نازل شد، درباره بود. ۱۲- اگر رفتار ناپسند برخی افراد سبب بدبینی دیگران به دین شده در واقع افراد ضایع شده است. ۱۳- اگر لایه ظاهری و سطحی موقعیت زن در دنیای امروز کنار رود، خواهیم دید که سودآوری در حال ربودن گوی سبقت از تجارت مواد مخدر و اسلحه است.		
ت	به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید. ۱۴- میان بُعد فردی و بُعد اجتماعی توحید چه رابطه ای وجود دارد؟ ۱۵- مجموعه عوامل مستقل در «پرورش گل» از کدام نوع علت است؟ ۱۶- سنت حاکم بر زندگی «معاندان و غرق شدگان در گناه» کدام است؟ ۱۷- مهم ترین راه اصلاح و معالجه جامعه از بیماری ها و انحرافات اجتماعی چیست؟ ۱۸- جامعه عدالت محور پیامبر ﷺ چگونه جامعه ای بود؟ (دو مورد) ۱۹- زمینه های پیدایش تمدن جدید را بنویسید.		
ث	اصطلاحات زیر را تعریف کنید. ۲۰- الف) حسن فاعلی: ب) توحید در خالقیت:		
ج	کشف ارتباط ۲۱- هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ الف) هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ ب) این که فردا این کنم یا آن کنم ج) گر نبودی اختیار این شرم چیست؟ ۱) تفکر و تصمیم ۲) مسئولیت پذیری ۳) احساس رضایت یا پشیمانی		

پاسخ نامه تشریحی امتحان شماره (۴)

ج) کشف ارتباط

- ۲۲- الف) ۳ (دریافت پاداش های وصف نشدنی اخلاص)
 ب) ۵ (جبران حقوق مردم)
 ج) ۲ (امر به معروف و نهی از منکر)
 د) ۴ (از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم)

چ) احکام

- ۲۳- الف) حرام
 ب) مستحب
 ج) جایز و حلال
 د) واجب کفایی

ح) پاسخ تشریحی

- ۲۴- خیر - عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اولیای دین علیهم السلام در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن ها و مستقل از خدا بدانیم، اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم عین توحید است.
- ۲۵- مخلوقات جهان، از آن جهت که خدای متعال با علم خود اندازه، حدود، ویژگی، موقعیت زمانی و مکانی آن ها را تعیین می کند به تقدیر الهی وابسته هستند و از آن جهت که با فرمان و حکم و اراده الهی ایجاد می شوند به قضای الهی وابسته اند.
- ۲۶- «تسویف»: از ریشه «سوف» و به معنای امروز و فردا کردن و کار امروز را به فردا انداختن است؛ به عبارت دیگر، فرد گنهگار دائماً به خود می گوید: «به زودی توبه می کنم.» و این گفته را آن قدر تکرار می کند، تا این که دیگر میل به توبه در او خاموش می شود. این حیلۀ شیطان، بیشتر برای گمراه کردن جوانان به کار می رود. به او می گوید تو هنوز جوانی و فرصت توبه داری، بالأخره در آینده می توانی توبه کنی، اما این یک دام است و سبب عادت جوان به گناه می شود، به طوری که ممکن است ترک گناه برایش سخت گردد.
- ۲۷- نزول تدریجی آیات قرآن کریم و دعوت مکرر این کتاب به خردورزی و دانش از یک طرف و تشویق های دائمی رسول خدا صلی الله علیه و آله از طرف دیگر، سدّ جاهلیت و خرافه گرایی را شکست.
- ۲۸- استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور مهم ترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان است. یک کشور ضعیف، به طور طبیعی منزوی می شود و همراه و همدلی در دنیا نمی یابد. استحکام پایه های اقتصادی و تلاش برای کاهش فقر، توسعه عدالت در همه ابعاد، تقویت اتحاد ملی، انسجام اسلامی و مشارکت عمومی و عمل به وظیفه مقدس امر به معروف و نهی از منکر از مهم ترین عوامل استحکام نظام اسلامی است.

الف) آیات، احادیث و ترجمه

- ۱- یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می گیرند. (به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می گذارند).
 ۲- با توبه همه گناهان (حتی شرک) آمرزیده می شود.
 ۳- توحید - معاد
 ۴- امتحان (آزمایش یا ابتلا)

ب) درستی یا نادرستی

- ۵- درست
 ۶- نادرست؛ چند برابر شدن پاداش سنت امداد نیست.
 ۷- نادرست؛ احکام اسلامی سعادت دنیا و آخرت را تأمین می کند.
 ۸- درست

پ) جای خالی

- ۹- ولایت
 ۱۰- وجدانی (مشهود)
 ۱۱- پیرایش (تخلیه)
 ۱۲- خانواده
 ۱۳- چون زندگی خود را براساس رضایت خداوند تنظیم کرده و پیرو فرمان های اوست.
 ۱۴- حسن فاعلی
 ۱۵- زیرا امکان توبه بیشتر و انجام آن آسان تر است (و جبران گذشته راحت تر).

ت) پاسخ کوتاه

- ۱۶- تولید کالا با کیفیت پایین - فریبکاری در معامله
 ۱۷- مظلوم به آسانی حق خود را از ظالم بستاند. - امکان رشد برای همه انسان ها فراهم باشد. (ذکر یک مورد کافی است).
 ۱۸- انسان صرفاً یک موجود زنده طبیعی ولی پیچیده تر است (انسان صرفاً نیازهای طبیعی و مادی دارد و از توجه به بعد معنوی و فطرت الهی در این تمدن خبری نیست).

ث) چند گزینه ای

- ۱۹- گزینه «۱» (شرک عملی در بعد فردی)
 ۲۰- گزینه «۲» (ایجاد کینه و دشمنی میان برنده و بازنده)
 ۲۱- گزینه «۱» (افزایش فاصله میان انسان های فقیر و غنی در جهان)